

Wils. — b) = उत्तान MED. = उत्तलि H. an. — 2) n. eine Art collus, त्रि-

करणात्तरे H. an. करणे स्त्रीणाम् MED.

उत्स (von 2. उद्) Uṇ. 3, 67 (उत्स) m. Quelle, Brunnen; bildl. auch von den Wolken Naigh. 3, 23. Nir. 10, 9. AK. 2, 3, 5. H. 1096 (nach dem Sch. auch n.). अस्मिन्नुत्सं गोतमाय तूक्ष्णैः RV. 4, 83, 11. विज्ञोः पदे परमे मध उत्सः 134, 5. VS. 17, 87. बहु साकं सिंसिचुत्समुद्रिणाम् RV. 2, 24, 4. वसुनः 16, 7. 9, 97, 44. 32, 2. किरणयं 8, 30, 6. 9. 107, 4. शतधर, सहस्र-धर 3, 26, 9. VS. 19, 87. 13, 49. AV. 3, 24, 4. उत्सं न के चिञ्जन्पानमस्ति-तम् RV. 10, 140, 5. 1, 64, 6. AV. 1, 13, 3. RV. 10, 43, 2. 101, 11. 143, 6. उ-त्सो वा तत्र ज्ञाप्यतां क्रुदो वा पुण्डरीकवान् AV. 6, 106, 1. 4, 13, 7. VS. 13, 35. Suçr. 1, 207, 5. Daçar. 131, 2. — Vgl. औत्स, औत्सायन.

उत्सक्व (von उद् + सक्वि) adj. f. ई die Schenkel öffnend VS. 23, 21.

उत्सङ्ग (von सञ्ज् mit उद्) m. 1) Schooss AK. 3, 4, 4. H. 602. Sāv. 3, 69. नोत्सङ्गे भक्षयेद्दद्यान् M. 4, 63. तमुत्सङ्गेन प्रतिवप्राह MBh. 1, 3835. भीमस्य पादौ क्वावा तु स्व उत्सङ्गे 3, 356. द्विजोत्सङ्गात्समुत्वाय R. 1, 18, 22. उपवेश्य तमुत्सङ्गे 6, 71, 11. मया बाल्ये मातुत्सङ्गशायिना 5, 3, 48. उ-त्सङ्गवर्तिन् Pañkāt. 167, 16. 13, 6. Suçr. 2, 47, 1. 36, 5. Megh. 84. Vid. 293. übertr. bei einem Hause das Dach: सौधोत्सङ्ग Bhāṭṭr. 1, 39. Pañ-
kāt. 128, 8. Megh. 28. गोकुत्सङ्ग Kumāras. 1, 10. bei einem Steine, einem Berge, einer Erhöhung, einem Bette die horizontale Oberfläche: दृषेदो वासितोत्सङ्गा निषण्मृगनाभिभिः Ragh. 4, 74. नगोत्सङ्ग 6, 3. Megh. 64 (zugleich Schooss). सैकतोत्सङ्ग Ragh. 14, 76. शय्योत्सङ्गे Megh. 91. bei Geschwüren und Wunden der Sitz, Grund Suçr. 1, 13, 18. (व्रणाः) अय-
त्तमुत्सङ्गे कृत्वा भूयो ऽपि विकरोति 18, 6. 63, 1. 2, 80, 12. उत्सङ्गवत् 7, 1. पूर्णोत्सङ्ग einen vollen Schooss habend, Alles in reichlichem Maasse besitzend: अस्मिन् वक्त्रः साधो ये ममास्मनोरथाः । ते द्रोणपुत्रेण कृ-
ताः किं नु जीवामि केशव ॥ आसीन्मम मतिः कृत्स्नं पूर्णोत्सङ्गा MBh. 14, 2002. — 2) eine best. grosse Zahl (= 100 Vivāha) Vjūtp. 183. Lalit. 140.

उत्सङ्गवर्त्त adj. = उत्सङ्गा ऽस्यास्ति P. 5, 2, 112. Vārtt., Sch.

उत्सङ्गिन् (von उत्सङ्ग) 1) adj. tiefsitzend, von Geschwüren u. s. w. Suçr. 1, 83, 19. 2, 7, 14. मया चोत्सङ्गिनी नाभिः R. 6, 23, 13. — 2) f. ०नी Ausschlag am untern Augentide Suçr. 2, 306, 3. 308, 6. 320, 5.

उत्सञ्जन (von सञ्ज् mit उद्) n. das in-die-Höhe-Führen P. 1, 3, 36.

उत्सर्ध (उ० + धि) m. Behälter —, Umfassung einer Quelle RV. 1, 88, 4.

उत्सव s. u. सद् mit उद्.

उत्सवपर्ज्ञ (उ० + प०) m. eine ausgesetzte, abgebrochene Opferfeier:

उत्सवपर्ज्ञश्च वा ऽप्ययज्ञातुर्मास्यानि Çat. Br. 2, 3, 2, 48. 6, 2, 19. 13, 3, 3, 6.

उत्सर (von सर mit उद्) m. N. eines Metrums (4 Mal — — — — — — — — — —) Colebr. Misc. Ess. II, 162 (X, 17).

उत्सर्ग (von सर्ज् mit उद्) m. Trik. 3, 3, 56. H. an. 3, 118. MED. g. 31.

1) das Aussichentlassen, Vonsichgeben: तोयोत्सर्ग (von einer Wolke) Megh. 19, 38. वातमूत्रपुरीषशुक्रोत्सर्गः Suçr. 1, 98, 12. मलोत्सर्ग 267, 3. विष्णुत्रोत्सर्गश्चैव मृदागदियमर्यवत् M. 3, 134. पुरीषोत्सर्गमाचरन् Pañ-
kāt. 29, 25. पुरीषोत्सर्गं कृत्वा 34, 22. 121, 15. Hit. 89, 5. Daher schlecht-
weg für Entleerung M. 12, 121. Suçr. 2, 147, 3. Pañkāt. II, 108. Sāmkhjak.
28. जीवोत्सर्ग = प्राणत्याग Prab. 89, 2. शोयोत्सर्गश्च तेनैव राशो दु-
र्योधनस्य MBh. 1, 424. — 2) Ablegung: श्रीलक्ष्णोत्सर्गविनीतवेषाः Ku-
māras. 7, 45. — 3) Loslassung, Freilassung, Befreiung MBh. 13, 23. वृ-

पत्सर्ग eines Stiers Pañkāt. 3, 9 in Z. d. d. m. G. 7, 340. Pañkāt. 9, 3. Lösung, Befreiung heissen die 3 Sprüche VS. 13, 47 — 51 Çat. Br. 7, 3, 2, 28. Kātj. Çr. 17, 3, 19. — 4) Spendung, Spende: एवं तीर्थेषु सर्वेषु धनोत्सर्गं नृपात्मजा । कुर्वती दिवमुष्यानाम् Sāv. 1, 38. अत्रस्य सुबह्व्रा-
जन्नुत्सर्गोत्सर्वतोपमान् MBh. 14, 2547. — 5) das Verlassen, in-Stich-Las-
sen, Aufgebung, Aufhebung, Einstellung N. 10, 12, 13. पद्मार्कतेनार्जयति
कर्मणा ब्राह्मणा धनम् । तस्योत्सर्गेण ग्रुध्यति M. 11, 193. स्तोमोत्सर्गो वै-
कस्याङ्गः Kātj. Çr. 24, 7, 25. 7, 7, 15. 1, 2, 16. Āçv. Çr. 12, 4. Grh. 3, 5.
VS. Prāt. 4, 179. अथ्यायोत्सर्ग Pañkāt. 2, 12 in Z. d. d. m. G. 7, 338.
हृदसामुत्सर्ग oder उत्सर्ग schlechtweg eine bes. Ceremonie bei Gele-
genheit der Einstellung des Veda-Lesens M. 4, 97, 119. Jāñ. 1, 143.
Verz. d. B. H. No. 1041. Vgl. उत्सर्जन und उपाकर्मन्. — 6) allgemeine
Regel im Gegens. zur Ausnahme (अपवादः) P. 3, 2, 171. Vārtt. 2. Sch.
zu 3, 1, 94. 8, 4, 66. अपवादिरित्योत्सर्गाः कृत्वाव्यावृत्तयः Kumāras. 2, 27. —
Vgl. औत्सर्गिक.

उत्सर्गिन् (wie eben) adj. weglassend Kātj. Çr. 24, 7, 23.

उत्सर्जन (wie eben) n. 1) das Entlassen, Loslassen Kātj. Çr. 20, 2, 10.
— 2) das Spenden AK. 2, 7, 28. H. 386. — 3) das Aufheben, Einstellen,
z. B. der Vedalesung Āçv. Grh. 3, 5. Kauç. 68. हृदसाम् eine bes. Cere-
monie (vgl. u. उत्सर्ग 3.) M. 4, 96.

उत्सर्पिन् (von सर्प mit उद्) 1) adj. aufsteigend, in die Höhe gehend:
आसी जलास्पालनतत्पराणाम् — शीकोरेषु पयोधरोत्सर्पिषु Ragh. 16, 62.
übertr.: उत्सर्पिणी खलु मरुतां प्रार्थना Çāk. 101, 5. — 2) f. eine best.
Zeitperiode bei den Ġaina (s. u. अवसर्पिणी) H. 127. 128. 30. 53.

उत्सर्पा (von सर mit उद्) f. eine erwachsene Kuh, die vom Bullen be-
sprungen werden kann, Ġaṭādh. im ÇKDr. — Vgl. उपसर्पा.

उत्सर्व m. 1) das Unternehmen, Beginnen: तमप्सत् शर्वस उत्सर्वेषु
नरो नरमवसे RV. 1, 100, 8. तमुत्सर्वे प्रसर्वे च सामाहम् 102, 1. — 2) Fest-
tag (auch bildl.) AK. 1, 1, 3, 38. 3, 4, 50. 211. H. 1507. an. 3, 693. MED. v.
33. M. 3, 59. Indr. 3, 23. Sund. 2, 1, 22. MBh. 3, 13709. R. 1, 3, 14. 3, 42,
47. 68, 27. Kāñ. 17. Çāk. 84. 79, 23. Ragh. 14, 78. Prab. 49, 1. Kathās. 9,
70. Vid. 33. महेत्सव N. 26, 32. Vid. 34. Dhūrtas. 67, 9. परिर्ममकाम-
होत्सव Prab. 38, 4. रतोत्सवेषु Çāk. 147. Dhūrtas. 87, 9. नेत्रोत्सवानन्दित
(Sch.: = नयनप्रसदिन) Amar. 23. Dhūrtas. 80, 16. am Ende eines adj.
comp. f. आ Ragh. 16, 10 (सौराव्यवहोत्सवया विभूत्या). Kathās. 23, 269
(राजधानीम् — बहोत्सवाम्). यशोत्सववती MBh. 3, 13706. Zur Bez. von
Abtheilungen in einem Werke Verz. d. B. H. No. 930. Vgl. इन्द्रेत्सव,
वसतोत्सव. — 3) Uebermuth (उत्सेका) AK. 3, 4, 211. H. an. MED. — 4)
Ungeduld (अमर्ष) AK. H. an. Zorn (क्रोध) MED. — 5) Entstehung eines
Wunsches (इच्छाप्रसव) AK. MED. (इच्छाप्रसर) H. an. — Der Form nach
nom. act. von सु mit उद्.

उत्सर्वसेकेत (उ० + से०) m. pl. N. pr. eines Volkes MBh. 2, 1025. 1191.
Ragh. 4, 78. धिञ्जित्सर्वसेकेताः MBh. 6, 368. VP. 193. Vgl. IJA. II, 134. fg.

उत्सर्व् nom. act. von सर्व् mit उद् in उरुत्सर्व् (s. d.)

उत्सर्द (von सर्व् mit उद्) m. ein best. Theil des Opferthiers VS. 21, 43. 23,
1. von ungewisser (कार्यविनाशाभिमानिभ्यः) Sāñ. zu Taitt. Br.) Bed. 30, 10.

उत्सर्दक (von सर्व् im caus. mit उद्) adj. subst. Vernichter, Vertilger
in einer Inschr. Z. f. d. K. d. M. IV, 173 (12).